

Nro. 4.

A' FELS. CSÁSZÁRNAK ES A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből, Pénteken Julius 12-ik napján
1805-ik elztendőben.

B é c s.

I tt ugyan még eddig nem voltak a' kellemetes idők igen hozszan tartók az idén: hanem a' termés mind ez ideig jó reménséggel biztatott és biztat még ma is.

Az itt következő tzikkely a' közelébbi M. Kurirban hibásan nyomtatódván ki, így igazítottó meg: — „A' maga Historiai munkáiról a' tudós világban már esméretes, Cs. és Cs. K. Könyv-Czensor 's egyszersmind az Erdély országi Udvari Kanczelláriánál Bétsben lévő Udv. Concipista Titt. *Engel Kresztely János* urat, a' Hasznos Tudományok Erfurti Akadémiája, a' maga Betsületből való tagjává nevezte.

Nagy Britannia.

Londonból, Jun. 20-kán. A' múlt héten olyan nyilatkozatást tettek vala, Lord *Carisfort* a' Felső, *Grey* úr pedig az Alsó Házban, hogy ők közelébről forma szerént való projektomot fognának ezen Hazak' eleibe terjeszteni az eránt, hogy egy Irást intézvén a' Királyhoz, kéréjk, hogy parantsólja meg Ministereinek, hogy azt a' magyarázatot, a' mellyet egy időtől fogva már néhány ízben minden következés nélkül kívántának ezen Házak ö töllök, ne halogassák tovább, az az, hogy mondják meg már egyszer mennyire ment legyen ö F.ge azon értekezésekben, a' mellyeket szükségeseknek lenni állítottak a' Ministerek, előbb, hogy sem a' Király a' Frantzia Császár békefféges ajánlására meghatározott módon válaszolhatna. A' *Carisfort* projektomának a' Felső Házban tegnap, a' *Grey* úrénak pedig az Alsóban ma kell vala előfordúlni: hanem meggátolták a' Királynak egy követtsége által, a' melly nem kevesebb vetélkedésekre szolgáltatott alkalmatosságot, mint a' mennyit a' *Carisfort* és *Grey* úr projektumai szolgáltatott volna, ha a' Parlamentumba való terjesztetéseket azon ujjabb Királyi követtség, vagy Jelentés, meg nem gátolta volna, a' mellyet a' Felső Ház eleibe a' múlt éjjel Lord *Hawkesbury*, az Alsó eleibe pedig *Minister Pitt* terjesztettek. A' Királyi Jelentés foglalata ez: — „

„Ö Felsége jónak találja tudósítani a' Parlamentomot a' felől, hogy azon értekezések, a' mellyek ö Felsége és néhány Europai Hatalmasságok

között már rész szerént lefolytak, rész szerént pedig még folyamatban vannak, nem jutottak-el még arra a' pontra, hogy a' Parlamentom eleibe terjeshessenek, vagy hogy a' Frantzia Országglószéknek még most további nyilatkoztatás tétetődhetne, azon princzipiumokkal megegyezőleg, a' mellyeket ő Felsége a' Parlamentomban elmondott beszédében a' mostan folyó Parlamentomi üléseknek kinyitása alkalmatosságával kifejezett. Azonközben úgy veszi észébe ő F.ge, hogy igen szükséges dolog lenne, hogy a' Parlamentom olyan állapotba helyeztesse ő Felségét, hogy minden kedvező alkalmatosságokat haszonra fordíthasson, a' mellyek arra szolgálhatnak, hogy olyan egygyetértést eszközölhessen a' több Hatalmasságokkal, a' melly leg alkalmatossabb lehet Frantzia ország szer-felett való nagyravágyásának megakadályoztathatására, 's egyfzersmind a' hadakozásnak olyan módon való végzésére, a' melly az ő F.ge Birodalmanak állandó bátorságával és boldogságával, 's Europa függetlenségével fennállhasson. Ő F.ge tehát mind ezekre nézve ajánlja a' Parlamentomnak, hogy tegyen olyan végzéseket, a' mellyek szolgáltaffanak módot ő F.gének olyan eszközökhöz való nyulásra, és olyan egygyetértésekre való léphetésre, a' milyeneket a' környülállások kívánnak."

A' Felső Házban Lord *Mulgrave* szollalt-fel leg elébb, azt javasólván, hogy Megköszönő jelentést kellesék küldeni a' Királyhoz, a' melyben a' Parlamentomnak az ő F.ge kívánságának bétöltésében való készségét, ajánlani kell. — Az után ilyen beszédek folytak:

Lord *Carisfort*: — Hat hónapok teltek el (úgymond) az óta, hogy a' Király' beszédében a' külső Hatalmasságokkal való alkudozások felől emlékezet tétetett. Ezen tzelnek elérhetésére 5 millió font sterlingek rendeltettek. Ezen summának halzonra való fordittatása egészfzen a' Ministerekre bizattatott, de a' kik minket meg nem tiszteltek, sem annak megmagyarázásával, hogy a' pénzt hova tették, sem, hogy a' dolgok miben légyenek. Mostan is vaktában való bizakodást kívánnak tőlünk, a' nélkül, hogy megmútatták volna, hogy előbbeni bizodal munkra magokat méltókká tették. Erre én a' magam voksomat telyességgel nem adhatom. Ministereink sokat ígértek, hanem úgy látszik, hogy mind ezek mellett is kevésre mentek alkudozásaikban. Az idegen Hatalmasságok, ám-bátor az ő javok nékiek a' véllünk való szövetséget javasolják, mint látszik, nem bíznak Ministereinkhez. Ez az egész bizatlankodás, valamint szintén Anglia' egész szerentsetlensége, az Amiens-i kötésnek és annak következései, hogy néhány Hatalmasságtól elváltunk, a' melly dolog felől oly sok ízben megintödtek Ministereink. A' Harmadik Wilhelm' országlása alatt nem olyan bánásmódjával éltek Ministereink mint most. Akkór az alkudozások' állapotját időnként közönségessé tették, a' mellynek leg jobb következései voltak. Én azt ohajtanám, hogy e' most is így légyen, a' melyre nézve javasolom, hogy a' Megköszönő Jelentést ilyen hozzáadással küldjük ő F.géhez: — Ö F.ge méltóztasson félbe nem szakasztani a' Parlamentom' üléseit addig, míg az idegen Hatalmasságokkal való alkudozás' mivólta felől bizonyosabb tudósításokat nem veszen.

Lord *Mulgrave* mentette a' Ministereket azon vád ellen, hogy ők a' haza' védelmezésére kívánatos készüléteket mégtétetni elmulatták volna, azt mondván, hogy a' közelébből lefolyt hat hónapok alatt a' reguláris katonaság 37 ezer emberrel szaporittatván, a' már most 176 ezer emberből állana. Koloniainknak védelmezésekre 67 ezer emberek vannak rendeltetve, és a' mi 91 felkészült Linea hajókból álló tengeri hadi erőnk, az ellenség' 83 Lineahajókból álló tengeri erejét jóval fellyül haladja. Ide járulnak még 12 olyan 50 ágyus hajóink, a' mellyek mindenkor szembeállhatnak a' Hollandiai Linea hajókkal, és hogy a' mi hajóink az ellenség' kikötőhelyeit mind ez ideig a' lehetőségig bészárva tartották.

Lord *Hawkesbury* az Amiensi kötést védelmezte, mint a' mellynél az akkori körülállások között jobbat várni nem lehetett; a' mostani körülállásokra nézve pedig nem lehetne gyaláznia a' Ministereket, minthogy az alkudozások még nem végződtek-el. —

Lord *Carlisle* azt emlegette, hogy az ellenséges hajós seregek Ministereinknek vigyázóságok mellett is kiveztenek volna, és hogy csak azért sem érdemlénének Ministereink bizodalmat, hogy nintsen egygyesség közöttök, melyre nézve a' Megközfönő Jelentés helyett az ő elbotsáttatásokat kellene kérni ő F.gétől. — Lord *Harrowby* azt erősfítette, hogy a' külső Hatalmasságokkal való egygyetértést olyan körülállások késleltették, a' mellyek nem függöttek Ministereinktől, és ha ezektől a' maga segedelmét mostanában megvonná a'

Parlamentum, már úgy egészen megfolytaná őket az idegen Hatalmasságoknak bizodalomtól. —

Lord *Grenville* is jónak találta, a' Megköszönő Jelentés mellé való hozzáadást, azt erőssítvén, hogy Ministereinknek szükségesképpen el kellett vezetni a' külső Hatalmasságoknál a' magok hitelek, minthogy a' közök uralkodó meghasonlás nyilvánosságossá lett, és hogy az ő mostani iparkodásoknak leg főbb és fontosabb tárgya tsak a' volna, hogy magok között helyreállithassák az egygyeséget.

Végezetre a' *Wallisi* Hertzeg is felszollalván, egészen helybehagyta a' *Grenville* állatosait. — „Én (így szoll ő Királyi Hertzegsége) egy barátomat vártam, a' kire bíztram vólt, hogy gondolataimat ezen Házban kifejezze: hanem ő valami történet miatt el nem érkezhelvén, már most magam akarom megjegyezni, hogy én a' mellettem ülő Lord (*Grenville*) vélekedését egészen helybehagyom. — Végezetre tsakugyan egy általlyában vizsgálva vettetett a' voksok többsége által a' Megköszönő Jelentésen tétetődhető minden javasoltatott jobbítás. A' mellett tsak 58, ellene pedig 111 voksok voltak.

Grey úr is hasonló indító okokat hordott elő az Alsó Házban az eránt, hogy kérni kell a' Királyt, hogy ne hagyassa félbe a' Parlamentom' üléseit addig, míg a' külső Hatalmasságokkal való alkudozásoknak kimenetelek felől bizonyos nyilatkoztatást nem tétethet a' Parlamentomban. Erre való indító okok gyanánt hordotta elő — hogy a' mi kintstárunk állapotja igen szegény állapot-

ban volna, minthogy adosságainknak interesseket elzáróként 30 millió font sterlingel (leg alább is 300 millió forintal) kellene fizetnünk, és hogy békeesség idején is valami 40 millió font sterlingek kívántatnának szükségünkre — hogy reguláris seregeink nem szaporítottak volna annyival, a' mennyit Ministereink előítenek — hogy az 1795-ik elzárótól fogva mostanig 3 ujj Linea hajóknál többet nem építettünk volna — hogy az Irlandiával való összetsatolódásnak nem lettek volna olyan jó következései, a' milyenek mondattak, 's ott, t. i. Irlandiában, most is a' béketelenkedés lelke uralkodna — hogy az Anglus koloniák elveszöfében volnának — hogy a' hadakozás' tzelja, t. i. Frantzia ország' hagyra vágyásának határok közzé való szorittatása, nem erödött el — hogy a' Frantzia ország' bankerottá való tettehetését illető remétségünk, egészen füstbe ment — hogy Fr. ország a' maga tengeri erejét szemlátomást megnvelte, és még jobban is neveli, &c. &c.

Az után Windham, Canning, Fox, és Pitt beszéltek, de tsak igen röviden. — *Fox* azt monddotta, hogy ha a' szárazon lakó Europai Hatalmasságokat fel nem indithatnók, hogy mint szövetségeseink véllünk tsatázzanak, ezen esetben szükséges lenne alkuba botsátkozni az ellenséggel, hanem, közönséges Congrefszuson. — Lord Grenville ilyen fordítást tett a' *Fox* szavain: Vagy békeséget kell igazságos feltételek alatt kötni, vagy pedig úgy kell folytatnunk a' háborut, hogy mások által is segítessünk abban. — *Pitt* is ezen értelmét láttatott a' következő kifejezésekkel nyilatkoztatni. — „Mostani alkudozásainknak (úgy

mond) a' mellyet az Europai Hatalmasságokkal folytattunk, ezt a' feltételt tettük fundamentomává, hogy, akár bekezséges alkudozást akár hadakozást kelljen folytatni ellenségünkkel: azt társaságban fogjuk folytatni

Az Alsó Házban is vizsgálva vettetett végezetre a' voksolá's alkalmatosságával az a' javaslat, a' melly szerént hozzáadással kellett volna Megköszönő beszédet küldeni a' Királyhoz.

Londonból, Jun. 21-ken. Az Alsó Házat, a' Király' beszédének leg fontosabb tárgya eránt tudósítá a' múlt éjjeli ülésben Minister Pitt. — „Hogy az azon tételre meg kívántató eszközöket, úgy mond, a' melly felől a' Király a' maga Jelentésében emlékezett, néki megszerezhessek, negyedfél millió font Sterlingeek kívántatnak. Éppen öt milliók már most azért nem kívántatnak, minthogy az elzáróknak nagy része eltelt. Midőn 5 milliót kívántunk, az akkor volt, midőn remélettük, hogy még az ideai táborozásban valóságosan segíthetünk szövetséges társaink által. Ehez pedig már most semmi fundamentomos reménységünk nincsen. Erre nézve javaslom, hogy rendeljen a' Parlamentom egy $3\frac{1}{2}$ millió Livrákból álló summat a' Király' számára, a' melly által abba az állapotba helyhezteszhetősek, és olyan egygyezésekre léphessék, a' milyeneket böltsessége szerént hasznosoknak 's a' szorgató környülállásokkal meggygyezőknek lenni itél.“

„Én, így szoll Fox, egyátallyában ellene szegezem magam' ezen projektomnak. Mitsoda végekre fogna ez a' pénz fordittatni? A' Minister

úr semmi némű magyarázatra nem akar ez eránt kibotsátkozni: nem is lehet tehát azt néki megadni. Néhány szövetségéket akar-é az által a' száraz földön szerezni? Mi jót tennének mind ezek? A' tsendesség, a' melly vissza fordúlt, megint elfordítaná ábrázatját, és a' hadakozás tétetődne hosszabbabbá. E' pedig egész Európának kárára szolgálhatna. A' háborut valósággal nem ohajtják a' száraz földön: a békeffégnek helyreállittatásán ellenben mindenek két kézzel rajta vannak. Hatalmunkban áll, hogy a' józan okossággal megegyező feltételeket terjesszünk ellenségünk' eleibe. Egy szóval én nem hagyom helybe a' Minister kívánságát, azért, minthogy nem lehet tudni, hogy valyon az a' pénz, a' mellyet kér, a' békeffégnek helyreállittatására-é, vagy pedig a' hadakozás' nyujtására fog fordittatni. "

Sok beszéd után végezetre tsakugyan rá állott a' parlamentom, hogy $3\frac{1}{2}$ millió font Sterlingeket adattasson az Országglófszéknek.

Egyéb tárgyak is fordultak elő ezen tanátskozások között a' Parlamentomnak mind két házaiban. — A' mi a' kintstárból kivett pénzekkel tett ügy mondatott hibás költségeket illeti, midőn Jun. 14-kén Minister *Pitt* azzal vádoltatott volna *Withbread* által az Alsó Házban, hogy 40 ezer font sterlingekeket a' Tengeri-kassából vévén ki, azokat a' *Bloyd* kereskedő házának adta volna költsön, *Pitt* egyéb mentségei között a' következőt is előhozta: — „Nékem, úgy mond, tsak a' Bankó-Direktor *Thorton* bizonyysága is elég annak megmútatására, hogy ezen 40 ezer f. sterlingre

szükség volt, hogy a' váltó papirossak betsét, a' mellyek már akkor 15 p. cento vezetéssel jártak, még annál is alább szállithassam, 's hogy csak ezen tselekedet által vihettem azt véghez, hogy a' Státus' számára abban az esztendőben másodszor kivántatott költsönt kaphassam, 's a' mellyel következőképpen a' Nemzeti Banknak sok hasznot hajtottam, a' Tengeri kassának pedig leg kisebb kárt nem okoztam. Akkor volt a' zendülés Irlandiában, akkor fenyegetődött az ellenség az általutással, akkor uralkodtak azok a' kedvelen környülállások, a' mellyek azt okozták, hogy előbb magános Bankóink és azután a' Nemzeti Bankó is a' fizetést félbe szakaszák. Politikai böltsesség volt ezen környülállások között ennyi pénzt a' Státus' kassájából kivenni, és azt, egy oly háznak egy krajtzár vezteség nélkül által adni, és azt a' bankerot (krida) tsinálástól az által meg menteni, a' mellyel oly kötésben volt a' Státus, hogy a' számára kivántató néhány milliókból álló költsönt öszfeszeri? ennek megitélését ezen Házra bízom."

Lascelles nevű tag állván fel Pitt után, ötet igen magasztalta és azt projektálta, hogy a' mi a' Pitt adminisztrációjának a' Melwille ügyével együtt történt megvizgáltatását illető Aktákat illeti, azokhoz ilyen hozzáadást kell tenni: A' mi azon 40 ezer f. Sterlingekeket illeti, a' mellyeket a' Kintstár' Kanczellariussa a' Bloyd háznak a' Tengeri-kassából adott, nem felettébb egygyezik ugyan a' törvényekkel: hanem az akkori környülállások között igen szükséges, 's a' Státus' javára nézve igen jó következésű volt.

Midőn továbbá Pitt még egyszer felszollal-

ván azt kérdezte volna, hogy a' Parlamentom ezen ötet illető Aktákat úgy nézné-é, mint a' mellyek által ő *criminaliter* üldöztetett volna, 's a' melly esetben ő ezen Házból egyszeriben el fogna távozni, minden fölül ilyen kiáltás hallatott: Nem! Nem!

Fox így folytatta beszédjét: Tellyességgel nem criminálisok ezek az Akták. Ezen Háznak innenső felében ülő tagok között tsak egy sins, a' ki valaha olyan hitelben lett volna, hogy a' tisztelt Kanczellárius úr a' Lord Melwille dolgában részese lett volna, és én megvallom, hogy nagy fájdalomra szolgált volna, ha a' jött volna ki a' meg vizsgálattásból, hogy a' Minister úr éppen olyan vétkes légyen mint L. Melwille. Akár melly nagyon különböztem én ő tölle az ő Politikai intézeteiben, és akár melly méltónak itéltem is ötöt ezekre nézve a' gyaláztatásra: tsakugyan szerentsetlennek éreztem volna most lenni magamat, ha a' jött volna ki, hogy a' tisztelt Nemes úr, minekutánna én ily sokáig kötelességemnek lenni esmértem azt, hogy véle ellenkezzek, személye szerént megromlott ember légyen. Ámbár gyakran oltsároltam az ő közönséges intézeteit, 's azok ellen fel-szóval kikeltem: efféle gondolatom tsakugyan soha nem volt fölölle. Én ötöt minden alacsony megromlottságtól egészfzen feloldozom: midön azoközben az oltsároltatásra egészfzen méltatlannak lenni tsakugyan nem itélhetem törvényessen. — Ki hiheti - el azt valaha, hogy a' Státus' hitelét 40 ezer font sterlingek tartották - meg? Jövendőre nézve mindenkor rossz példa képpen szolgálhatna, ha ez a' dolog vizsgálatlan hagyattatna, és a'

következne belőle, hogy minden Finantziai Minis-
ter, jussát gondólná lenni arra, hogy a' közönsé-
ges pénzel olyan személyeket segéljen-fel, a' kik-
nek boldogságok az ő szivén fekszik. — *Fox* után
mások is beszélettek ezen tárgyról; a' melly után
a' *Lascelles* toldalékja legkisebb voksolás nélkül
helybehagyatott.

Londonbol Jun. 22-kén. A' mi a' hadi kör-
nyülállásokat illeti, ezek még ma is éppen olyan
bizontalanok előttünk, a' milyen nyúghatatlankod-
tatók. *London* nevű postahajónk, a' melly 22
napi útozása után szerentsésen megérkezett Phila-
delphiából Angliába, azt a' hirt hozta, hogy egy
Amerikai hajó éppen az ő elindulásakor érkezett-
bé a' Delawarei kikötőhelybe, és azt az ujjságot
vitte oda, hogy a' Frantziák *Jamaika* szigetét el-
foglalták. Mi minden erőffégeket öszsze keresünk,
hogy ezen hírt költeménynek lenni magunkal elhi-
tethessük. Hanem tsakugyan olyan nagy szeget
ütött ezen hír lakosaink fejibe, hogy a' Melwille
proczeszszusáról, a' melly néhány napoktól fogva
majd tsak egyedül foglalta volt el minden figyel-
metességeket, egyszeriben tsaknem elfelejtkeztek,
annyival is inkább hogy a' *London* nevű postaha-
jó' Kapitánya, *Douglas*, igen hiteles szavú em-
bernek tartatik, és ő azt mondja, hogy Ameriká-
ból való elindulásakor, *Jamaika* elfoglaltatásának
híre már két más úton is megérkezett volt
oda.

Erről a' Touloni hajós sereg' expeditziójáról
már tsak azért is bajos elhinni valamit, hogy hosz-
szú laistromot lehetne irni azon költeményekről,
a' mellyek ennek kivevésztől fogva a' közönség

közzé széllyel szóródtak, és a' mellyek között egygyik nagyobb képtelenség mint a' másik. Már egyfzer azt is irták Amsterdámból, hogy a' Touloni és Spanyol egygyesült, és a' Nelson vezérlése alatt lévő hajós seregek között, olyan mérges ütközött történt volna, hogy Nelson's Gravina elesetek, és 9 Frantzia Linea hajók lettek az Anglusok zsákmányává.

Néhány napoktól fogva olyan hír is foly, hogy csak Admirális *Gravina* ment volna a' Spanyol hajókkal Napnyugoti Indiába, minekutánna a' Touloni hajós seregtől elvált, 's ő, és nem a' Frantziák foglalták volna el Trinidad szigetit, a' mellyet úgy is csak az Amiensi Kötés' szerént a' Spanyolok engedtek volt által az Anglusoknak. Ez a' hír és vélekedés még eddig nem látzik tsupa költeménynek és képtelenségnek lenni.

A' leg fontosabb ok, melyre nézve *Jamaika* szigetének az ellenséges hajós sereg által való elfoglaltatását méltán kétségbe lehet még hozni, ez, hogy Admirális *Decres* 11 Linea hajókkal és néhány Fregátokkal áll ezen szigetnek öbleiben, és így, csak nem lehetetlenségnek lenni látzik, hogy az ellenség, egy ilyen hadi erőnek jelen létében, ily hamar erőt vehetett volna ezen nagy szigeten.

Dublinből Jun. 14 kén. Országlószékünk néhány rendbéli tudósításokat vett a' felől, hogy a' Kildarei, Carlovi, Wicklowi, és Wexfordi Grófságokban megint zendülések kezdődtek. E'. h. 20-dikát rendelték volt ki a' közönséges felkelésre, ilyen hiradás által: a' Wiklowi hegyeken egy

fejér ló fog a' nevezett napon kótyavetye által eladattatni, &c. — a' mellyet a' közönséges levelekben nyomtattattak ki.

Egy tisztnk, a' ki a' Gen. *Craigh* vezérlése alatt lévő titkos expeditzióval a' Gibraltári kikötőhelyben van, így irt onnét Máj. 28 kán: — „A' Tagus vize' torkát e. h. 10-kén hagytuk oda, és 13-ikban érkezünk meg ide. Utunkban előtaláltuk a' Nelson hajós seregít, a' melly igen jó készüléttel siet megtalálni az egygyesült ellenséges hajós seregeket, akár hol legyenek, és őket megverni. Nékünk mind addig itt kell maradnunk, míg Gen. *Craigh* ujjabb rendeléseket nem veszen Londonból: pedig egész seregünk igen ohajtja, hogy Gibraltárt nem soká ide hagyhassa. Egész seregünk a' katonákat és hajós legényeket özsze számlálván, valami 6 vagy 7 ezer emberekből áll. A' friss eleség méreg drága, a' bor alig iható. Tisztjeink minden 14 napok alatt komédiát jádznak egyszer, azon árváknak és özvegyeknek javokra, a' kiknek apjok vagy férjeik a' sárga hideg által ezen várban megölettettek. Az idén ugyan még nem ütött ki itt a' Sárga Hideg, és nagy vigyázás van mindenekre, hogy ki se üthessen: hanem a' nagy meleg napok nem jöttek még el.“

Frantzia Ország.

Párisból, Jun. 29 kén. A' Hadiminister e' h. 26-dikán ide vissza érkezett Olasz országból. Innét haladék nélkül ismét únak fog indulni. Mostan Napnyugoti tengerpartjainknak megfigyelésekre megyen.

Az a' hír, hogy a' Luccai Respublikát, Hertzeg Murat a' Császár' sógora fogná mint örökös Fejedelemséget elnyerni, itt közönséges, hanem még megvalóságosulás hijja. — Ugyantsak a' Császár sógora *Lannes*, minden órán útnak fog indulni a' tenger partok felé, a' hol az Anglia ellen készülő expeditziónak valamelyik részét fogja vezérlése alá venni. — Bonaparte Jeromosról azt mondják, hogy, vólt szeretőiről, a' ki Londonban tartózkodik, egészen lemondván, minden órán elő fog ő is mozdítottani. — Egyebek között Császári Kamarás *Tournon* is megérkezett már Maylandból azon Császári Klenodiumokkal (a' Császári minden czimerekkel és ruhákkal) a' mellyek ő F.gének a' Királyi koronázás' alkalmatosságával kivántattak.

Párisból, Jun. 30-kán. — Az a' hír, hogy a' Touloni és Kadixi egygyesült hajós seregek *Jamaika* szigetét elfoglalták, a' fok felől érkező tudósítások által naponként valóságosul. Azt mondják, hogy hólnap hivatal szerént is közönségellé fog tétettetni. (Igy ír az egygyik Párisi Ujjság).

A' *St. Bernard* hegyin Jun. 19 kén ment véghez az a' czeremonia, a' mellyel a' b. e. Gen. *Desaix*' emlékezetére ezen hegyen épülendő mauzoleum' fundamentomköve létetetett. Reggeli 6 órakor közönséges misét halgattak a' Hadi Minister, a' ki Páris felé ekkor jött itt keresztül, *Menou* a' Piemonti Komendáns, és sok más Generalisok 's Polgári előljárók, a' kik ezen szolennitásra ide özfze hivattattak volt. A' Császár' képeben, a' ki maga ezen czeremoniára eljöni egyéb

foglalatoságai miatt nem érkezhettek, a' Hadimintester tette - le a' követ; a' ki ezen alkalmatossággal egy emlékeztetpénzt (medalliát) is osztott ki a' jelenlévők között, a' mellyen ezek olvastatnak: Egy felől: *Napoleon, Császár* — más felől: *Napoleon a' Desaix Lelkének* (aux manes de Desaix) — körülette: *Az első kö, letétetett a' Császár által, Prairial 30 ikán, a' 13 ik esztendőben.* Rajta szemléltetik a' Napoleon képe.

O r o s z B i r o d a l o m.

Péttersburgból, Jun. 11-kén. Megérkezvén egy várt Kurir a' múlt héten ide, *Novozilzoff* úr azonnal útnak indult Frantzia ország felé, útját Berlinnek vévén.

A' Chinai Császár' számára való ajándékoknak egy részit Jun. 7-kén indították innét útnak China felé. Vannak közöttök rend kívül való szépségű és nagyságú tükörök és ritka vadbőrök, nevezetesen olyan Siberiai fekete és kék rókabőrök, a' mellyeknek nem lehet árrokat határozni, minthogy az efféle rókák a' Jég vagy Jegestenger mellett és Novaja Semla szigetén fogattatván, bőreik mind ide a' Császári bőrösmagazinumba hozattatnak, és nagy büntetés alatt nem adattathatnak-el, és ki nem vitettethetnek az országból. Ebből a' magazinumból valók azok a' drága bőrök, a' mellyekkel az udvar, más Udvaroknak kedveskedni szokott bizonyos alkalmatossággal.

(Fél árkus Tóldalékkal.)

I. T Ó l d a l é k.

Költ Julius 12 - dik napján. 1805.

Carmen Elegiacum,

in quo Illustrissimo ac Reverendissimo Do-
mino L. Baroni

Stephano Fischer

de Nagy - Szalatnya, Episcopo Szathmár-
Nemethiensi, Abbati B. M. V. de Batta,
Excelsæ Septemviralis Tabulæ Assessori lon-
gævam vitam, omnigenam prosperitatem, et
felix Diæceseos regimen optat infra scriptus.

Inclyte Septemvir! Patriæ decus! atque Corona!
Namque Tuum Nomen Stephanus, illud ait.
Excipe devotis Oculis vultuque Sereno,
Alme Patrone! Tibi quod mea Musa canit.
Es Stephanus (a) στεφανος Cleri Regnique coronat
Utiliter proin Nomen et omen habes.
Stirps Tua se fortem Regi, Regnoque probavit,
Armis, Ingenio, Religione, Fide,
Anglia decantat; Rossensis Episcopus illud
Fischer proclamât (b), victima chara poli.
Vovisti Caelo, Patriæ, Te totus et isthoc
In Te laudarunt Hungara terra, polus,

(a) Stephanos, στεφανος graece, latine coronam sonat.

(b) Fischer hic Rossensis in Anglia Episcopus fuit

Hoc quoque Franciscus Caesar? Virtutis amicus
 In TE suspexit, Teque videre cupit.
 Praemia pro meritis ut digno digna rependat
 Ostendatque simul gratia quanta Tibi!
 Unum Te e Septemque viris (c) dignatur habere.
 Praeful is et Titulo Te decorare volens:
 Vive igitur Praeful! Piscator amabilis omni;
 Piscare et Pascas Nomine reque gregem.
 Vive memor nostri factorum cura meorum
 Te teneat; mihi qui ter venerandus oras.
 Miserit haec ad Te quis forsán, et unde requires;
 In gremio ut possis deposuisse Tuo!
 Est Faber extremas Borsod relegatus ad oras, (d)
 Ferrificcs inter, vitrificesque getas (e)
 Est mihi Nucopolis Sedes a Nuce vocata, (f)
 Cui vix his annis parva Nucella favet.
 Et Faber esto sim longe tamen abfuit usus
 Ad poliendum nunc non mihi lima fuit.
 Vive igitur Fischer! Affessor! Praeful amate!
 Me Tibi commendo sis memor oro mei.

Joannes Nepomucenus Schmidt
 Parochus Diós-Gyõriensis et Scho-
 larum Nationalium Director.

---

temporibus Henrici 8vi Angliae Regis, qui cum
 Bona Moro (aut Morus) meritissimo ac devotis-
 simo Regni Angliae Cancellario &c, ferali in peg-
 mate Capiteplexus est, Martyr pro fide uterque
 inclytus.

(c) Assessorum Tabulae Septemviralis et Prae-
 latum.

(d) Schmidt Germanice, faber latine.

(e) Inter Vas Hámor, item O et Uj-Huttas Consti-
 tutus vulgo Feri Malleaturas et vitri ustrinas si-
 tuatus.

(f) Diós-Györ quondam a' Nucum copia ita,

A l a g y a

Mely Tekintetes, Nagy érdemü, Nemes Nemzetes Nagy-Ajtai *Cserey Josef Farkas* Urnak, Kraszna örökössének, és azon nevü N. Megye Tábla Birájának, több külföldi Tudós Társaságok tagjának (midön a' Magyar Kertész nevezetü fűvészes könyvét ki adná) öröm tisztelet végett 1805 eszt. béli szent György havának 14-kén Arad Vármegyéből küldetett.

Tu Pater et rerum inventor: tu Patria nobis
suppeditas Præcepta — — — Lucretii L. III.

Kérded ezen levelem merrőljött *Kraszna* te hozzád,
Es ki miatt eddig fáradozása vagyon?
Hogy ha nem is szóllok könnyen meg tudhatod arról:
Kit szeret itt *Fébus*, vagy ki öledbe lakik?
Én *Csereit* keresem szedvén Almási tserében
Gyöngy kofzorút annak drága fejére teszem.
A' körös arja felett lakozom, nem meltsze *Aradtól*
A' gyönyörű *Driadák* erdei kertye között (a)
Posta Lovan nyargal levelem mely óltya *Márosfal*
Szomjait 's ebbe meleg nyári üdöbe fered.
Itt *Aradon Patonyit* szintén itt *Tertina* lelkem
Két feleit, ha lehet, versel az égbe vizem (b)

(a) A' T. N. Arad Vármegye kvátely házában *Almás* nevü helységben, a' fejer *Körös*, vagy *Keres* partjához közel, egy dombon az Erdélybe Halmagy felé menő ország uton lakom.

(b) *Aradon* lakik T. P. jó Poeta *Patonyi Thadé* Philosophiae Professor — N. Váradon *Tertina Mihály* Kir. Professor, a' kikkel levelezek, mint jó Barátim itt emlittetnek.

4
Itt koholám már hat könyvem — Hetedikre Remé-
nyem (c)

Itt vagyon — erre adánd hogy ha az Isten erőt!
Gyenge tehetségem nem festhet Apellefi művet;

Rámámat ködözött artzilatokra vevém,
Nints sok ugar földöm; sem ekém, sem műszerem itten
Magvamat a' mohosúlt durva kövekre vetem.

A' miket olvasnék — azt mástól nyerni igyekszem

Nem lepi könyvek válogatása szemem —
Innen azért kérek tölled nagy férfi kegyelmet

Hogy rebegő Dallal tiszteletedre megyek.

A' ki *Magyar Kertész* nevezettel drága remeklett

Könyved az Országoknak honnyi javára adod.

Melybe, nagy Ész Türes, nagy szorgalom, üzve ta-
pasztalt

Füvészségednek szép leleménnye ragyog.

Mint *Salamonnal* az ép kikirits, lapa mályva beszél-
get

Ugy Te Magyar *Mátzer* a' mi Hazánkba leszel. (d)
Kartifiol, póré, murok, káposzta, ugorka,

A' Te szabásod után bőv nevelésbe nevet.

Ritka gyümölts tsemeték, oltványok' kérge neveddel

Kérkedik, és *Csereit* hirdeti ága között.

Én is azért *Csereit* minap egy nyárfára ki mettzém

Hát tsuda! a' fa betü domborodása ki nõtt

Nöjjetek; úgy mondám, *Csereit* hirdesse gyümölts fánk

És soha a' szomorú Tél ne fogyaszsa rügyét!

Melly Laurust *Csereynk* rendén ültetve le ira,

Annak örökre kelő ága borittsa fejét!

Éljen, ezer Díszfel szaporitván érdeme Díjját

Lálla betses munkád, éljen örökre neved!

Éneklette

Peretsenyi Nagy László

T. N. Arad Vármegye Ord. Esküttye és a'
Saxoniabéli Jénai két Tud. Társ. egygyik
Tagja.

(c) Lásd munkaimról *Orodias* nevü könyvemet.

(d) Értem Augustus Császár idejében volt hires
Macer nevü Poetát, a' ki füvekről, fákról irt.
Bölts Salamon is irt ilyent de el veszett.

Hont Vármegyébéli Csábrághi és Szitnyai Uradalmak Jegyző Könyvéből hírvül adatik :

Hogy, mióta a' *Szalatnyai* Bor (Sós, vagy Savanyú) vizet az Orvosi Tudománynak érdeemes Tanítója *Kütaibel* Ur Kém - eszközök által meg vizsgálta, 's belső tulajdonságait fel fedezte, azóta ezen gyógyító erővel bővölködő Forrásnak látogatói távulabb vidékekrül is esztendőnként nevedtek, és a' kik a' mi Bor vizünkel illendő mértékben éltek, azok bizonyossan érzették annak reménlett hasznát. — Az érdeklött megvizsgálás után bizonyossá tétetett az, hogy a' *Szalatnyai* Bor (Sós vagy Savanyú) víz Európának leg hathatósabb Bor vizei közé számláltathatik, és hogy az ő gyógyító erejének a' *Szelteri* és *Spaai* bor vizek is elsőséget engednek; azért is különös tekintetet érdemelnek azon Orvosok, a' kik a' *Szalatnyai* Bor viznek tulajdonságait, már ez előtt is esmérték, és ezen áldott forrásnak Borostyánt készítették. Nemes Neograd Tármegyének érdeemes Orvossa *Lipzky* Ur, harmintz esztendeig folytatott szolgálattya alatt sok szép tapasztalásokat gyűjtöt, a' mellyekkel ezen víznek gyógyító tulajdonságait szembe tűnökké teszi. — Az ezen vízzel öszve elegyedett számtalan gyógyító szerek között, leg nagyobb figyelmetességet érdemel az állékony levegő, mellyet a' Chemikusok Szén' Savónak neveznek. — Az állékony levegő a' rothasztó nyavalyáknak leg kellemetesebb orvossa, mert sebessen által-futván a' testet, a' mértékletes véle éllés után hirtelen talpra állítja a' bágyatt embert. Ezen tulajdonsága a' *Szalatnyai* Bor Víznek arra int tehát, hogy kiki vigyázva, 's Orvossának útmutatása szerént igya azt; még azomban a' víznek mikép 's mikor lehető használása eránt bi-

zonyos bővebb útmutatás készíthetők, addig a' közelibe lakó Vármegye Orvossai fogják a' beteget tanátsokkal ápolgatni. — Hogy ha ezen vizet az Orvosnak meg határozott mértéke szerént iszja valaki: a' Gyomor-görtsöket, hurutokat, arany-érből származott nyavalyákat szerentséssen meg orvosolja, fel óldozza a' béleknek rekedéseit, 's helyre hozza a' rendetlen hó-szám folyásból eredett terméketlenséget. Egy szóval, a' mi vizünk vizsza állitya a' belső részeknek fel bontott mozdúlattya. — Menyire javasoltatik némely betegségekben a' Fördés, közönségesen tudva vagyon; minthogy tehát nyári időben az Orvosok töbnyire a' Borvizet javasolják efféle haszonra: *Szalatnyán* is meg tétettek minden készültek, mellyek mellett egy tágas fürdő Ház építetvén, ez által is utólérhetik a' Betegek a' lehetőségig eszközölhető ápolgatásokat. — És valóban, minthogy az adakozó Természet a' mi Bor vizünket a' leg hathatóssabb Orvosi Szerekkel meg áldotta, és minthogy ennek savas részei az emberi Testre nézve különösen munkálkodnak, meg mutatta már a' Tapasztalás, hogy a' többször kidítsért Bor víz a' bőrnek külömbféle viszontagságait elhárítja, és valamint az *Chronicus* bőr nyavalyákat, úgy az meg gyökeresedett *Rheumatismusokat* és az úgy nevezett *Májfótokat* is el üzi.

Hogy tehát a' mi vizünknek haszna a' szenvedő emberiségre mennél nagyobb kémélléssel terjedhessen: Ő Excellentiája Gróf *Koháry Ferentz* Ur, szinte a' kút mellett egy alkalmas Vendégfogadót építetett, 's arrul is méltóztatott gondoskodni, hogy a' Vendégeknek számára a' leg-tűrhetőbb áron szerentséssen élelem. Melly végre a'

Vendégfogadás szorosan le köteleztetett arra, hogy az étkekkel a' meghatározott (Limitált) áron tartozzon kinek kinek szolgálni. — Ide járúl még az is, hogy minekutánna Ő Excellentiája tsupán esméretes kegyességéből, 's felebaráttyaihoz vonzó szeretetébül tetemes Költségeit a' Bor víznek megismértetésére nem kéméllette: ennek meg hamisítása minden módon meg fog akadályoztatni, a' végre tehát azoktúl az kereskedőktül, a' kik ezen vizet eddig hordónként a' leg távulabb lévő városokba elvitték, 's külföldi Bor-víz gyanánt üveg számra árulták, ezentül a' hordóba való szedés meg fog tagadtatni.

A' közel lévő Földes Urak azomban, a' kik tulajdon számokra hordókkal vitetni akarnának, arra kéretnek, hogy az alkalmatosságot mindenkor valamelly esmértető jellel külgyék a' Forráshoz, a' hol egész készséggel és ingyen fog kívánságok tellyesíteni.

A' mi az árát ezen víznek illeti, minthogy különös ereje által majdán minden ezer Palaczknak harmadrészét el pattantya, és egy egy Palaczk az Uraságnak is 12 krajtzárjába kerekedik, ezen felül, a' ládák, és Pestig való fuvar is költséggel járúlnak: Pesten minden, 20 Palatzkal megrakott ládátúl 8 Rh. forint fog véttetetni.

Hogy pedig kiki ezen Orvosi erejü vízhez könnyen juthasson, mi azt a' maga valóságába fogjuk Pestre *Sinnerer* Kereskedőhöz által-tétetni, a' kihöz is, minthogy árúztatását magára vállalta, már is több számú ládák elküldettek. A' távolabb fekvő városokból való Kereskedők is, a' kik ezen vizet meg szerezni akarnák, jelentéseikkel a' nevezett Pesti Kereskedőhöz utasítatnak.

H é t e d s z e r i T ú d ó s i t á s .

Galanthai Gróf F e k e t e F e r e n c z E ő N a g y -
 fága, magát és minden birtokait önként seques-
 trum alá vetette, kinek is Administratorává nagy
 meltofágú Illesházi Gróf I l l é s h á z y I s t v á n E ő
 Cs. Kir. Felségének Kamerariuszá 's belső Titkos
 Tanátsofja és Tek. Liptó 's Trencsin Vármegyék-
 nek örökös és Fő Ispánnya E ő Excellentiája tété-
 tődött, 's abban Fels. Urunk által is meg erőlli-
 tetett. Arra való nézve, minekutánna a' nevezett
 Gróf Urnak Creditorai vagy már ki elegitettek ,
 vagy a' végbe ment convocatoria által a' törvé-
 nyeknek útjára utasítottak volna; valamint maga
 Gróf Fekete Ferencz Ur E ő Nagyságának, úgy a'
 Sequestrum Administratora Mélt Gróf I l l é s h á z y
 I s t v á n E ő Excellentiájának nevekben is ennél fog-
 va közönségesen hirül adatik, hogy amannak ,
 úgymint Gróf F e k e t e F e r e n c z E ő Nagyságá-
 nak, a' sequestrum természetéhez, és maga Admi-
 nistratorával kötött Tractájának 7-ik és 8-ik tzik-
 kelyeihez képest semmi jussa nints arra , hogy va-
 lakitől vagy költsön pénzt felvegyen, vagy jószá-
 gából leg kissebbet is vagy elzálogithasson, vagy
 mástól valamit vehessen, vagy valamit eladhasson,
 egy szóval, akarmi névvel nevezendő birtokára néz-
 ve (ide értvén a' taplalására ki rendelt költséget is,
 valakivel valamelly alkubá botsátkozhasson. In-
 nen önként a' következik, hogy mind azok, a' kik
 az illy környülállások közt a' sequestrum alá té-
 tődött Gróf Urral, akarminémű név és szin alatt
 valamelly kötésre vagy egyezésre lépni bátorkod-
 nak, az abból reájok következhető kárt egyenes-
 sen és egyedül magoknak tulajdonithattyák. Költ
 Bécsben Aprilis 12-ik napján, 1805-ik eszten-
 dőben.